

ТУРИСТИК КОРХОНАЛАР ХАРАЖАТЛАРИ САМАРАДОРЛИГИ ЎЗГАРИШИГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР ТАҲЛИЛИ

Зарина Ташкенбаева

PhD, Тошкент Молия институти Бухгалтерия
ҳисоби кафедраси доценти,

Тошкент, Ўзбекистон. Email: zarina_tashkenbaeva@mail.ru
ORCID: 0000-0002-7763-0073

ANALYSIS OF COST EFFICIENCY AND THE FACTORS AFFECTING ITS CHANGE IN THE TOURISM COMPANIES

Zarina Tashkenbayeva

PhD, associate professor, Department of Accounting,
Tashkent Financial Institute, Tashkent, Uzbekistan.

Email: zarina_tashkenbaeva@mail.ru
ORCID: 0000-0002-7763-0073

JEL Classification: M4, M40

Аннотация: Жамиятда, унинг бир бўлаги бўлган корхоналарда содир бўладиган корхонада содир бўладиган иқтисодий жараёнлар ўз-ўзидан амалга ошмайди, балки улар маълум омиллар таъсирида рўй беради. Шу туфайли корхона ишини яхшилаш учун унинг натижасига қандай омиллар ижобий, қайсилари салбий таъсир қилганлигини билиш лозим. Бу ижобий омилларни кучайтириш, салбий таъсир этувчи омилларни бартараф қилиш имконини беради. Шу туфайли иқтисодий таҳлил жараёнида омилли таҳлил усулларида фойдаланиш учун унинг табиати, мазмунини ўрганишни тақозо қилади. Ҳозирги пайтда иқтисодий таҳлил фани фан сифатида йилдан-йилга такомиллашиб бормоқда. Мазкур фаннинг умумий масалалари билан кўпгина мамлакатимиз ва хорижлик олимлар шугулланиб келмоқдалар.

Аммо туризм соҳаси хўжалик фаолияти таҳлили билан олимлар жуда кам шугулланган ва мос равишда адабиётлар ҳам кам ёритилган.

Туризм соҳаси иқтисодиётнинг мураккаб соҳаларидан бири сифатида чуқур таҳлил қилишни тақозо қилади. Чунки, бошқа соҳаларга нисбатан туризмнинг мураккаблиги шундаки, ҳар сафар янги туристларнинг таширифи соҳада банд бўлган ходимлардан жуда катта маҳоратни талаб қилади. Туристлар турли мамлакатлардан, турли миллат вакиллари, турли ёшдаги ва турли менталитетга эга бўлган кишилардан иборат бўлади. Уларнинг ҳаммасининг кўнглини топиб, ўзларига яраша, уларни қаноатлантирадиган хизматлар кўрсатилишини тақозо қилади. Бу эса, ўз навбатида мазкур мураккаб соҳани изчил ўрганиб, уларнинг ривожланиши ва самарадорлигининг ошишига таъсир этувчи омилларни ҳам аниқлаб боришни тақозо қилади.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, мақолада туризм корхоналарда харажатлар самарадорлиги ва унинг ўзгаришига таъсир қилувчи омиллар таҳлили масалалари кўриб чиқилган. Олиб борилган тадқиқотлар асосида туризм корхоналари фаолияти самарадорлигини ифодаловчи

кўрсаткичлар тизими, уларнинг таснифи, аниқланиши ва таҳлил қилиши йўлларини такомиллаштириши, туризм соҳасида бошқарув ҳисоби ва таҳлилини такомиллаштириши йўналишида туризм корхоналари томонидан кўрсатиладиган хизматлар сифати ва самарадорлигини ҳамда самарадорлик кўрсаткичларига таъсир этувчи бошқа бир гуруҳ омиллар таъсирини ҳисоблаш йўлларини ишлаб чиқиши ва мазкур кўрсаткичларни яхшилаш бўйича ички имкониятларни аниқлаб, бошқарув қарорларини қабул қилиш тартибини ишлаб чиқишга қаратилган.

Absrtract: In society, the economic processes occurring at an enterprise, which is a part of the society, do not occur spontaneously, but under the influence of certain factors. Therefore, to improve the performance of the enterprise, it is necessary to know which factors are positive and which are negative. This will enhance the positive factors while eliminating the negative influencing factors. Therefore, in order to use the methods of factor analysis in the process of economic analysis, it is necessary to study its nature and content. At present, the science of economic analysis is being improved every year. Many local and foreign scientists are engaged in general issues of this science.

However, the analysis of economic activities in the field of tourism, scientists were engaged in a lesser extent and, accordingly, the literature is covered to a lesser extent.

The tourism sector, as one of the most complex sectors of the economy, requires in-

Кириш. Туризм соҳаси халқаро ижтимоий-иқтисодий, маданий ва маънавий алоқаларни мустаҳкамлашга ўзини ҳиссасини қўшиб, жаҳонда жадал

depth analysis. Because the complexity of tourism compared to other industries lies in the fact that each visit of new tourists requires great skill from the personnel employed in this field. Tourists come from different countries, different nationalities, people of different ages and different mentalities. It requires to satisfy them all and the provision of services that meet their needs. And this, in turn, requires a systematic study of this sector and the identification of factors influencing their development and efficiency.

Based on the above, in this article are reviewed the issues of analysis of cost efficiency and the factors affecting its change in the tourism companies. Based on the conducted researches is elaborated the system of indicators expressing the performance efficiency of tourism companies, their classification, improvement of their identification and analyzing methods, management accounting in the tourism, and the ways of improvement of its analysis, as well as the quality and efficiency of services provided by the tourism companies, and the development of methods for calculation of the effect of the group of factors affecting the efficiency indicators of them, moreover, by determining the internal opportunities on improvement of these indicators, and development of the procedure for decision making of the management.

Калим сўзлар: туризм, таҳлил, омиллар, қарор қабул қилиши, самарадорлик, рентабеллик.

Keywords: tourism, analysis, factors, decisions making, effectiveness, profitability.

ривожланаётган ва юқори даромад келтирувчи соҳалардан бири бўлиб ҳисобланади. Бутун жаҳон туризм ташкилотининг маълумотларига кўра